



Council of the European Union
General Secretariat

**Interinstitutional files:
2022/0195 (COD)**

Brussels, 06 October 2022

WK 13122/2022 ADD 3

LIMITE

**ENV
CLIMA
FORETS
AGRI
POLMAR**

This is a paper intended for a specific community of recipients. Handling and further distribution are under the sole responsibility of community members.

CONTRIBUTION

From:	General Secretariat of the Council
To:	Working Party on the Environment
Subject:	Nature Restoration Regulation - Comments from a delegation on Chapter II (Articles 4-10), Chapter V (Articles 19-21) and Chapter VI (Articles 22-23)

Following the call for comments (WK 11714/2022 and WK12197/2022) and the exchange at the WPE meetings on 8 and 16 September 2022, delegations will find attached comments by PL, including a courtesy translation.

POLAND

Polska popiera co do zasady potrzebę odbudowy zasobów przyrodniczych Europy wskazując jednocześnie na potrzebę opracowania wykonalnych ram prawnych oraz zapewnienia odpowiedniego finansowania (zwłaszcza poprzez utworzenie odpowiedniego dedykowanego funduszu). Poniżej przedstawiamy szczegółowe uwagi do artykułów zamieszczonych w rozdziałach II i V.

Odbudowa ekosystemów lądowych, przybrzeżnych i słodkowodnych:

Artykuł 4.

1. Polska chciałaby rozpocząć dyskusję, czy proponowany projekt nie powinien skupiać się na większych jednostkach jakimi są ekosystemy, zamiast odnosić się do odgórnie/autorytatywnie wybranych typów siedlisk (Artykuł 4 ustęp 1) (które zgodnie z proponowanymi zapisami art. 19 mogłyby podlegać zmianie w drodze aktów delegowanych ustanawianych przez Komisję). Powyższe podejście pozwoliłoby państwom członkowskim na przeprowadzanie działań, które będą bardziej dostosowane do lokalnych, regionalnych i krajowych potrzeb oraz pozwoliły by uzyskać efekt parasolowy,
2. Ekosystemy obejmują całe układy ekologiczne, w których skład wchodzi część ożywiona i nieożywiona pewnej przestrzeni środowiska naturalnego. Działania dotyczące poprawy stanu ochrony poszczególnych typów siedlisk przyrodniczych, bez kontekstu ekosystemowego, poprzez poprawę arbitralnie wybranych wskaźników (często różnych w różnych państwach) nie muszą przyczynić się do faktycznej poprawy stanu zasobów przyrodniczych UE.
3. W zakresie utrzymania podejścia polegającego na koncentrowaniu się na ochronie poszczególnych typów siedlisk należy doprecyzować punkt odniesienia dla siedlisk przyrodniczych (stanu ochrony oraz ich powierzchni). W regulacji nie wskazano, czy punktem wyjściowym są wyniki raportu z art. 17 za lata 2013-2018?
4. Polska proponuje usunięcie ustępu 2, który mówi o przywracaniu typów siedlisk z załącznika 1 na obszarach nie obejmujących tych typów siedlisk.
5. Należy wskazać, że aktualnie zgodnie z metodyką oceny stanu typów siedlisk, wystarczy aby tylko jeden ze wskaźników został oceniony na poziomie U2, aby całe siedlisko pomimo pozostałych wskaźników na FV uzyskało ocenę U2 – skutkuje to zaniżeniem ocen siedlisk i może prowadzić do błędnych wniosków. Polska zwraca również uwagę na brak jednolitego w skali UE sposobu przeprowadzania oceny (różne wskaźniki w różnych krajach i różny sposób oceny stanu).

6. W odniesieniu do ustępu 4 niezrozumiałe jest twierdzenie, iż brak oceny stanu oznacza zły /niewłaściwy stan zachowania. Spośród np. typów siedlisk leśnych prawie 30% w UE jest w nieznanym stanie, co nie musi oznaczać, iż ich stan zachowania jest niewłaściwy bądź zły.
7. W oparciu o cel nadrzędny projektu rozporządzenia, zgodnie z ustępem 5 – w odniesieniu do środków odbudowy ekosystemów - działania powinny obejmować poprawę łączności pomiędzy ekosystemami, jako całością, nie opierając się wybiórczo na typach siedlisk z załącznika I.
8. W odniesieniu do ustępu 6 Polska proponuje zapis skupiający się na tym aby stan obszarów objętych środkami odbudowy wykazywał poprawę aż do osiągnięcia dobrego stanu w kontekście obszaru ekosystemu jako całości, a nie poszczególnych typów siedlisk przyrodniczych.
9. Polska proponuje włączenie do ustępu 6. zapis z ustępu 7, ale z adnotacją, że państwa członkowskie dołożą wszelkich starań, aby stan obszarów objętych środkami odbudowy nie ulegał pogorszeniu. Zapewnienie braku pogorszenia stanu, z uwagi na różne czynniki oddziałujące na te obszary (w tym pozostające poza możliwością działania P.Cz.), nie jest możliwe.
10. Przyjęty w art. 4 ust. 8 i 9 system odstępstw od przyjętych założeń, w żaden sposób nie uwzględnia procesów sukcesyjnych i naturalnego przechodzenia jednych typów siedlisk przyrodniczych w inne. Naturalne zmiany zachodzące w siedliskach nie odbywają się z dobrego stanu jednego typu siedliska w dobry stan drugiego typu siedliska. W okresie przejściowym, który może trwać dekady, stan siedlisk przyrodniczych może być gorszy, co powinno być sytuacją dopuszczalną. Brak odpowiednich warunków do wykształcenia się siedlisk, co w konsekwencji skutkuje brakiem siedliska lub jego ograniczonym wykształceniem, nie powinien być traktowany jako niewypełnienie obowiązków.
11. W przepisach derogacyjnych – art. 4 ust 8 i 9 – należy włączyć kwestię bezpieczeństwa państwa. W obecnej sytuacji geopolitycznej np. wrogie działania państw trzecich, mogą bezpośrednio skutkować zniszczeniem walorów przyrodniczych niektórych obszarów.
12. Zasadne jest także sprecyzowanie terminu „siła wyższa”, jak również pojęcia „nieuniknionego przekształcenia siedlisk spowodowanego bezpośrednio przez zmianę klimatu” (art. 4 ust 8, 9, art. 5 ust 8, 9 projektu rozporządzenia).
13. Dysponujemy ograniczoną pulą dostępnych powierzchni – obszarów rolnych, leśnych, zielonych, miejskich. W szczególności do celów priorytetowych należy zaliczyć bezpieczeństwo energetyczne, bezpieczeństwo żywnościowe, przeciwdziałanie zmianom klimatu i ochronę przyrody, a w ostatnim okresie – rozbudowę mocy wytwórczych odnawialnych źródeł energii. Państwa członkowskie mogą być zmuszone do dokonywania wyboru pomiędzy powyższymi priorytetami.

Odbudowa ekosystemów morskich:

Artykuł 5.

1. Dla większości typów siedlisk morskich pojęcie dobrego stanu, związane z definicją parametru "struktura i funkcje", jest nieznane.
2. Zgodnie z ustępem 4 art. 5, jeżeli stan obszarów obejmujących typy siedlisk wymienionych w załączniku I jest nieznany, uważa się, że nie jest on dobry, co w praktyce wydaje się oznaczać, że cele odbudowy musiałyby być stosowane do całego obszaru każdego typu siedliska. Podobny problem stworzyłyby cele odtworzenia związane z osiągnięciem "właściwego obszaru odniesienia", który również nie jest zdefiniowany dla typów siedlisk morskich.
3. Wyjaśnienia wymaga, jak osiągnięcie dobrego, nie pogarszającego się stanu środowiska morskiego, jest zgodne z przepisami i celami biorąc pod uwagę, że zastosowanie ma Wspólna Polityka Rybołówstwa?
4. Sformułowany do osiągnięcia cel odbudowy 20% powierzchni ekosystemów morskich jest ustalony na poziomie UE – w związku z czym należy wyjaśnić, w jaki sposób zostanie zdefiniowany zadowalający poziom działań dla poszczególnych krajów. Należy zauważyć że niektóre pcz z uwagi na położenie biogeograficzne będą obciążone realizacją większej ilości zadań/celów RL.
5. W zapisach omawianego rozporządzenia nie ma odniesienia do Dyrektywy 2014/89/UE, ani do morskiego planu przestrzennego. W jaki sposób proponowane rozporządzenie w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych wiąże się z Dyrektywą 2014/89/UE ustanawiającą ramy planowania przestrzennego obszarów morskich?
6. Wprowadzenie środków odbudowy nakłada na państwa członkowskie obowiązek aktywnej odbudowy ekosystemów, a działania takie mogą być bardzo kosztowne i trudne do realizacji. W przypadku ekosystemów morskich, należałoby tak sformułować zapisy, aby wskazać, że państwa członkowskie powinny raczej podejmować działania w celu ograniczenia na danym obszarze presji antropogenicznej/zmiany sposobu użytkowania obszaru/wprowadzenia przyjaznych środowisku rozwiązań podczas użytkowania obszaru, w celu wyeliminowania lub ograniczenia czynników, które uniemożliwiają naturalną odbudowę ekosystemów morskich.

Odbudowa ekosystemów miejskich

Artykuł 6.:

1. Dyskusyjne jest przyjęcie tylko jednego roku (2021) jako punktu odniesienia.

2. Określone w ustępie 1 zobowiązania zatrzymania utraty netto zielonych przestrzeni miejskich oraz zwarcie drzewostanu, należy uznać za podejście upraszczające zależności pomiędzy kondycją ekosystemu miejskiego, zapewnianymi przezeń usługami ekosystemowymi i zróżnicowaniem europejskich miast pod względem ich struktury, organizacji przestrzennej, funkcji czy sposobu zarządzania. Pominięto wiele ważnych cech, np. jakość miejskich terenów zielonych, ich rodzaj i stopień przekształcenia przez człowieka, ich rozmieszczenie oraz to, czy istnieją korytarze ekologiczne przechodzące przez infrastrukturę miejską. Przyjęcie rozporządzenia w przedstawionej postaci może nie mieć przełożenia na realną odbudowę zasobów przyrodniczych w miastach, na zwiększenie odporności ekosystemów miejskich, a także kształtowania ich w taki sposób, by spełniały funkcje mitygacyjne i adaptacyjne.
3. Cel wyznaczony dla terenów miejskich wydaje się relatywnie mało ambitny w stosunku do celów dla pozostałych typów ekosystemów, np. rolnych czy leśnych. Mając na uwadze pilną potrzebę adaptacji do postępujących zmian klimatu oraz bardzo ważną rolę terenów biologicznie czynnych na terenach zurbanizowanych, zaskakujące jest, że zapisy w zakresie w zieleni w miastach, zostały potraktowane w projekcie w sposób lakoniczny (w szczególności związane z retencją wody opadowej i zielono-niebieską infrastrukturą).
4. W odniesieniu do ustępu 2 proponujemy określić, które miasta nie muszą zwiększać o 5% całkowitej krajowej powierzchni zielonych przestrzeni miejskich, np. te, które posiadają przynajmniej 40% takich powierzchni. Z badań Najwyższej Izby Kontroli z 2016 r. wynika, że w wybranych miastach w Polsce tereny zieleni stanowią od 10% do 48% powierzchni miasta.
5. Wątpliwość budzi również sformułowanie ust. 2: „przyrost netto zielonych przestrzeni miejskich, które będą zintegrowane z istniejącymi i nowymi budynkami oraz rozwojem infrastruktury, również dzięki renowacjom i remontom, we wszystkich miastach, małych miastach i na przedmieściach”. Nie zostało jasno i precyzyjnie określone, na czym ma polegać to zintegrowanie, jakie formy powinno przyjmować. Otwiera to pole do interpretacji, jak należy zapewnić spełnienie tego wymogu przez państwa członkowskie.
6. Nie jest jasne, czy cel odnoszący się do braku utraty netto miejskich zielonych przestrzeni i zwarcia drzewostanu na obszarach miejskich dotyczy każdego miasta z osobna czy jest to wynik sumaryczny.
7. Polska wskazuje na nierównocенność miejskich zielonych przestrzeni. Parki miejskie czy nieużytki mają większą wartość przyrodniczą niż zielone dachy i ściany, które są na pewno warte promowania, ale oprócz, a nie zamiast bardziej "pełnowartościowych" ekosystemów.
8. W tym artykule powinien znaleźć się także zapis o promowaniu gatunków rodzimych podczas działań zmierzających do zwiększenia powierzchni zielonych w miastach.

9. Zapisy artykułu 6 rodzą dodatkowe pytania:
- w jaki sposób zostanie określona powierzchnia terenów zieleni miejskiej wg stanu na 2021 r. jako punkt odniesienia dla roku 2030;
 - czy określenie powierzchni zieleni miejskiej na rok 2030 będzie oparte na wskaźnikach krajowych, czy na obrazowaniu satelitarnym (Copernicus);
 - czy do określenia jakości miejskich terenów zielonych będzie wykorzystywany wskaźnik NDVI (Normalized Difference Vegetation Index)? Jeśli zostanie wykorzystany, to jaka wartość NDVI zostanie przyjęta jako progowa;
 - jak należy rozumieć integrację terenów zielonych z istniejącymi i nowymi budynkami oraz rozwojem infrastruktury.

Odbudowa naturalnej łączności rzek oraz naturalnych funkcji powiązanych równin zalewowych:

Artykuł 7.

- W artykule 7, ustępie 1 w zakresie stosowanych pojęć związanych z gospodarką wodną (m.in. rzeka, ciek wodny, wody powierzchniowe) wskazane jest stosowanie nomenklatury wynikającej z Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Ramowej Dyrektywy Wodnej). Należy doprecyzować pojęcie „bariery” w kontekście łączności podłużnej i porzecznej wód powierzchniowych. Brak jest także jasnych kryteriów uznania odcinka cieku za rzekę o wolnym przepływie.
- Nie ma też wyjaśnienia, w jaki sposób zostanie dokonany podział przywrócenia do stanu swobodnego przepływu 25 000 km rzek w Unii Europejskiej na poszczególne państwa członkowskie.
- Art. 7.2 wskazuje że państwa członkowskie „Usuwając bariery, zajmują się przede wszystkim przestarzałymi barierami, czyli tymi, które nie są już potrzebne do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, żeglugi śródlądowej, zaopatrzenia w wodę lub innych zastosowań” natomiast nie ma odniesienia do nowo powstających konstrukcji. Jak należy to rozumieć?

Odbudowa populacji owadów zapylających

Artykuł 8

1. W odniesieniu do Art. 8 ust. 1 Polska wskazuje brak możliwości zagwarantowania odwrócenia tendencji spadku populacji owadów zapylających, a tym bardziej osiągnięcia i utrzymanie tendencji wzrostowej w zakresie tej populacji, aż do osiągnięcia zadowalających poziomów w oparciu o planowane działania ochronne. Zapis powinien dotyczyć jedynie zagwarantowania prowadzenia działań ochronnych na wskazanych obszarach, zmierzających do osiągnięcia założonego celu.
2. W odniesieniu do ustępów 1 Art. 8, 9 i 10 Polska wskazuje na brak opracowanych ram dla ustalania zadowalającego poziomu.
3. Metody monitorowania owadów zapylających, o których mowa w Art. 8 ust. 2 zostaną określone poprzez akty wykonawcze. Polska uważa że kraje członkowskie powinny mieć realny wpływ na określenie tych metod.
4. Polska uważa, że wskaźniki określone w Art. 8 ust. 3 (dotyczące znormalizowanego podejścia do gromadzenia rocznych danych i oceny tendencji dotyczących populacji owadów zapylających) powinny być zróżnicowane i oparte o lokalne spektrum gatunków państw członkowskich. Coroczna analiza danych nt. owadów zapylających będzie bardzo zasobochłonna.
5. Polska proponuje wprowadzenie zintegrowanego wskaźnika dla populacji owadów zapylających.
6. Proponujemy doprecyzowanie iż chodzi o owady zapylające, a nie „zapylacze” czyli np. inne bezkręgowce (np. pajęczaki)

Odbudowa ekosystemów rolniczych:

Artykuł 9

1. Podobnie jak w Art. 8 ust. 1, w odniesieniu do Art. 9 ust. 2 i Art. 10 ust. 2 państwa członkowskie zobowiązują się do prowadzenia działań ochronnych na wyznaczonych obszarach, a nie do osiągnięcia wzrostowej tendencji wyznaczonych wskaźników z załączników IV i VI.
2. Polska wyraża wątpliwość co do zasadności wskaźnika liczebności motyli na obszarach trawiastych. W przypadku użytków zielonych, istotny wzrost populacji motyli może być nieosiągalny i powodować błędną ocenę nt. różnorodności biologicznej na terenach rolniczych.

3. W odniesieniu do Art. 9, ust. 2, Polska zauważa, że ze względu na złożoność czynników kształtujących populację motyli, podjęcie szeroko zakrojonych działań ingerujących w możliwości produkcji rolnej nie gwarantuje osiągnięcia zakładanego celu.
4. Wątpliwości budzi zastosowanie wskaźnika zasobów węgla organicznego w glebach mineralnych gruntów uprawnych z Art. 9 ust. 2b. oraz zasoby węgla organicznego w glebach ekosystemów leśnych z Art. 10 ust. 2f. Rozważyć należy, czy zaproponowany okres badań, co trzy lata jest zasadny. Zwiększanie zasobów węgla w glebach jest procesem bardzo powolnym. W obliczu ocieplania się klimatu, stałe zwiększenie zawartości węgla w takich glebach jest mało prawdopodobne. Ocena zawartości węgla w krajowych glebach nie wykazała statystycznie istotnego wzrostu zawartości tego pierwiastka w okresie 20 lat. Polska uważa, że badania gleb co 5 lat byłyby wystarczające.
5. Sposób zdefiniowania elementów krajobrazu o wysokiej różnorodności (Art. 9 ust. 2 lit. c) wymaga dalszej dyskusji. Na zróżnicowanie krajobrazu i bioróżnorodność wpływa obecność w krajobrazie wiejskim grup drzew, zakrzaczeń i różnego rodzaju nieużytków. W warunkach polskich do elementów krajobrazu o wysokiej różnorodności na gruntach rolnych mogą odpowiadać również grunty oznaczone w ewidencji gruntów i budynków jako grunty zadrzewione i zakrzewione na roli czy grunty zadrzewione i zakrzewione zlokalizowane odpowiednio na pastwiskach trwałych i łąkach trwałych. Należy rozważyć w jaki sposób rozwinąć dotychczasową metodę określania elementów krajobrazu tak, aby docelowo móc odzwierciedlić pełniej sytuację w poszczególnych krajach.
6. Polska zwraca uwagę, że zawarta w Art. 9 ust. 3 propozycja zobowiązania państw członkowskich do osiągnięcia określonych poziomów odbudowy populacji ptaków oznacza w praktyce konieczność podjęcia bardzo szeroko zakrojonych działań ingerujących w możliwości produkcji rolnej, nawet w przypadku podjęcia takich działań efekt ich jest dalece niepewny ze względu na złożoność czynników kształtujących tę populację.
7. Nie należy wprowadzać zmiany indeksu wskaźnika FBI na poziomie = 100 na pierwszy dzień miesiąca następującego po 12 miesiącach od daty wejścia w życie rozporządzenia (art. 9). Zmiana ta nie motywuje do zwiększenia wysiłków na rzecz ochrony gatunków ptaków krajobrazu rolniczego. Obecny wskaźnik na poziomie =100 został ustanowiony w roku 2000 i dopiero po 20 latach daje wiarygodną informację o trendach liczebności poszczególnych populacji. Polska proponuje pozostawienie roku 2000 jako bazowego i do niego dostosowywanie celów na rok 2030, 2040 i 2050 zgodnie z art. 9 ust. 3 lit. a i b. Wskazane byłoby ujednolicenie podejścia do tego wskaźnika we wszystkich państwach członkowskich.

8. Polska zwraca uwagę, że istnieje duże ryzyko, że wyliczenie startowej wartości indeksu FBI w terminie zgodnym z obecnym brzmieniem tego zapisu będzie niemożliwe. Należy bowiem zauważyć, że wskaźnik FBI wylicza się po zakończeniu sezonu lęgowego gatunków wchodzących w skład koszyka FBI danego kraju członkowskiego. Proces zgromadzenia i wprowadzenia danych surowych, a następnie ich opracowania i wyliczenia wartości wskaźnika FBI trwa kolejne kilka miesięcy.
9. Problemem w odniesieniu do postulatu nawodnienia torfowisk jest zapewnienie wystarczających ilości wody, której może zabraknąć biorąc pod uwagę zmiany klimatyczne, zły stan systemów melioracyjnych oraz sezonowe braki wody w ciekach. Ekosystemy torfowiskowe tworzyły się w innych warunkach klimatycznych i hydrologicznych niż warunki obecne. Wtórne ich zabagnienie musiałoby być poprzedzone radykalną przebudową systemów melioracyjnych oraz rzecznych na ogromną skalę, ale i tak bez pewności powodzenia wobec nasilających się susz. Trzeba też zauważyć, że doprowadzenie ekosystemu mokradłowego do stanu wyjściowego sprzed odwodnienia jest niemożliwe ze względu na zmieniony chemizm siedliska. Kwestią problematyczną jest również czas potrzebny dla odtworzenia torfowiska.
10. Należy podkreślić, że poza aspektem środowiskowym renaturyzacja torfowisk jest skrajnie trudna do realizacji, gdyż tereny te, przekształcone na użytki rolne, stanowią własność rolników i służą celom produkcyjnym, a ponowne ich nawodnienie oznacza utratę możliwości rolniczego wykorzystania. Należy też mieć na uwadze, że zostały one poddane znaczącym przekształceniom i często uległy zmurszeniu.

Odbudowa ekosystemów leśnych:

Uwagi ogólne:

Stan siedlisk leśnych uzależniony jest nie tylko od działalności człowieka, ale również związany jest ze zmianą warunków wzrostu i wymagań poszczególnych gatunków. Warunki środowiskowe, w tym warunki klimatyczne, nie są, jak dotychczas przyjmowano, mniej lub bardziej stałe. Mamy do czynienia z postępującą zmianą klimatu, której przejawem są takie zjawiska jak zmiany temperatury powietrza, dostępności wody, wzrost intensywności ekstremalnych zdarzeń. Wszystko to wpływa na stan zachowania siedlisk leśnych i gatunków w nich bytujących i jest jednym z czynników inicjujących spadek różnorodności biologicznej.

Ambitny cel przywrócenia „dobrego stanu” ekosystemów leśnych, wobec niepełnego rozpoznania ich stanu, w sytuacji szybko zmieniających się warunków siedliskowo-klimatycznych, jest dyskusyjny. W uzasadnieniu do projektu rozporządzenia nie określono dlaczego i na jakich podstawach przyjęto określone terminy i cele do realizacji. W przypadku ekosystemów leśnych, z uwagi na ich specyfikę i mnogość procesów ekologicznych i czynników abiotycznych, wpływających na ich stan, nie jest pewne, czy zaproponowane działania (środki) rzeczywiście doprowadzą do przywrócenia do „dobrego stanu”. Ocena, czy zaproponowane środki są skuteczne, będzie możliwe dopiero po dziesięcioleciach, a nie w perspektywie kilku lub kilkunastu lat.

Projekt rozporządzenia proponuje, aby w pierwszej kolejności działaniami związanymi z obudową były objęte typy siedlisk chronionych na mocy dyrektywy siedliskowej. Jeśli zaś chodzi o typy siedlisk lub ekosystemów nieobjętych dyrektywą pojawia się problem, ponieważ dotychczas nie zdefiniowano co oznacza dobry stan np. ekosystemów leśnych. W projekcie rozporządzenia przyjęto optymistyczne założenie, że prawnie wiążące cele przyjęte przez państwa członkowskie w zakresie odbudowy i przywrócenia do dobrego stanu obszarów typów siedlisk i siedlisk gatunków objętych dyrektywami siedliskową i ptasią, oraz ogólnie ekosystemów leśnych (art. 10), doprowadzą w najbliższych dziesięcioleciach do odwrócenia tego trendu. Osiągnięcie celów projektu rozporządzenia, tj. podjęcie skutecznych działań przywracających dobry stan ekosystemów, na tak dużą skalę, w tak krótkiej perspektywie czasowej wydaje się być nierealistyczne. Dotychczas nie przeprowadzono oceny stanu ekosystemów leśnych, co oznacza, że nie jest dotychczas rozpoznana skala rzeczywistych (w skali UE) potrzeb związanych z ich odbudową.

Typy siedlisk i ekosystemów leśnych spoza dyrektywy siedliskowej również będą musiały zostać ocenione na podstawie obiektywnych kryteriów i wskaźników, a te obecnie nie są sformułowane. Ustalenie nowej metodyki do oceny stanu siedlisk i ekosystemów leśnych to kolejne trudne zadanie postawione przed państwami członkowskimi.

Komentarze ogólne do Art. 4

Artykuł ten proponuje schematyczne podejście do odbudowy ekosystemów, a właściwie do typów siedlisk wymienionych w zał. I oraz siedlisk gatunków. Naszym zdaniem takie podejście jest mało realistyczne. Zaproponowane w art. 4 wartości procentowe obszarów, na których państwa członkowskie będą zobowiązane podjąć działania do 2030 r. i dalej do 2050 r. w kontekście ekosystemów leśnych, wydają się w naszej ocenie bardzo ambitne i zachodzi realne ryzyko, że państwa członkowskie nie będą w stanie im sprostać. Cele i obowiązki w zakresie odbudowy ekosystemów leśnych zostały ustalone przez KE bez uprzedniej oceny ogólnego stanu tych ekosystemów i rzeczywistej potrzeby restytucji. Oznacza to, że obszar, który ma zostać odtworzony, może obejmować w skali UE miliony hektarów, co wymaga zaangażowania znacznych zasobów ludzkich i kosztów odtworzenia wynoszących miliardy euro, które mają być pokryte ze źródeł, które nie zostały dotychczas jednoznacznie określone. Stwarza to znaczną niepewność co do perspektyw wdrożenia nowego prawodawstwa.

Podczas spotkania 8 września, Komisja wskazała, że Dyrektywę Siedliskową i projekt rozporządzenia należy traktować jako dwa osobne systemy związane z zarządzaniem bioróżnorodności, zarządzanie na obszarach Natura 2000 nie powinno ulec zmianie. W ocenie PL, aby system zarządzania bioróżnorodnością był efektywny to musi być spójny i przejrzysty. Aktualnie zaproponowane przepisy w ocenie PL nie dają takiej pewności.

Artykuł 10

Art.10 ust. 1

Obowiązek wprowadzania środków odbudowy koniecznych do zwiększenia różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych (*MS shall put in place the restoration measures necessary to enhance biodiversity of forest ecosystems*) dotyczy wszystkich lasów/ekosystemów leśnych w poszczególnych państwach członkowskich. W Polsce dotyczy to 9 mln ha, czyli 30% powierzchni kraju. Zwracamy uwagę na fakt, że w tym ustępie nie ma odniesienia do właściciela gruntu, na którym znajdują się ekosystemy leśne, a jest zadanie obligujące państwa członkowskie do zwiększenia różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych, w związku z powyższym zasadne jest uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania:

1. Czy ten ustęp dotyczyć będzie wyłącznie gruntów własności skarbu państwa, czy też również gruntów własności prywatnej?

2. Czy KE mogłaby wyjaśnić jak w ujęciu praktycznym widzi realizację tego obowiązku przez państwa członkowskie, czy poziom ambicji będzie zróżnicowany, w zależności od formy własności lasów (lasy państwowe vs lasy prywatne)?
3. W jaki sposób KE zamierza określić, czy podjęte działania są wystarczające do zwiększenia różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych w skali kraju? Całej UE?

Art. 10 ust. 2

Niezbędne jest przeprowadzenie dyskusji nad wskaźnikami zaproponowanymi przez KE w zakresie ekosystemów leśnych. Wskaźniki powinny oceniać leśną różnorodność biologiczną, być dostępne, mierzalne, możliwe do wiarygodnej oceny i weryfikacji. W oparciu o takie wskaźniki będzie można dokonać oceny stanu ekosystemu leśnego. Ponadto przy ustalaniu wskaźników i związanych z nimi progów należy uwzględnić istniejące sprawdzone metodyki i definicje, aby uniknąć nieuzasadnionego dużego obciążenia związanego z oceną i monitorowaniem. Projekt rozporządzenia nakłada obowiązek osiągnięcia na poziomie krajowym stale poprawiającego się trendu w odniesieniu do siedmiu zaproponowanych wskaźników. W związku z tym niezbędne jest udzielenie odpowiedzi na następujące pytania:

1. Na jakiej podstawie KE dokonała wyboru zaproponowanych wskaźników?
2. Czy jeśli zadowalający poziom danego wskaźnika zostanie określony w skali kraju, to czy aby go następnie osiągnąć, lasy własności skarbu państwa będą musiały „kompensować” i nadrabiać w celu wywiązania się z określonych progów, jeśli w lasach prywatnych nie uda się zbliżyć do założonego celu?

Niektóre ze wskaźników budzą wątpliwości co do sposobu ich pomiaru. Nie jest również precyzyjnie określone czym jest „tendencja wzrostowa” oraz „zadowalające poziomy”.

Zaproponowane brzmienie art. 10 ust. 2 oznacza również konieczność określenia dla każdego typu ekosystemu leśnego „zadowalającego poziomu” danego wskaźnika, co nakłada na państwa członkowskie obowiązek wykonania ogromnej pracy w bardzo krótkim czasie. W naszej ocenie zaproponowane wskaźniki są nieadekwatne i nieodpowiednie do utrzymania i zwiększenia różnorodności biologicznej i odporności ekosystemów leśnych. Zgodnie z tymi wskaźnikami również drzewostany zbudowane z gatunków obcych, np. klon jesionolistny, robinia, dąb czerwony, czeremcha amerykańska będą lasami o wysokich walorach przyrodniczych, o ile będą różnowiekowe i zasobne w martwe drewno. Istotnym pominięciem w wykazie wskaźników ekosystemu leśnego jest brak przyrostu drzew (*tree growth*) oraz zdrowia i żywotności lasów, a zwłaszcza rodzimości gatunków i zgodności drzewostanów z siedliskiem. Mają one kluczowe znaczenie dla naturalności lasów, ich wysokiej odporności i możliwości łagodzenia skutków zmiany klimatu.

Zdrowy przyrost drzew (*healthy tree growth*) pozwala na utrzymanie dużej produkcji ściółki i pochłaniania dwutlenku węgla w glebie wraz z sekwestracją węgla w biomasie drzew. Zdrowie i witalność lasów są niezbędne do utrzymania ekosystemów leśnych, tak aby nie uległy one degradacji, a tym samym aby uprzędzić potrzebę ich odtworzenia. Zapobieganie zamarcu lasów jest zawsze bardziej opłacalne niż ich odtwarzanie. W związku z powyższym w opinii PL istnieje uzasadniona obawa, że nie będzie możliwe osiągnięcie tendencji wzrostowej na poziomie krajowym w odniesieniu do każdego z wymienionych wskaźników w ekosystemach leśnych.

Proponujemy po art. 10.2 dodać ust. 10.3, w którym podobnie jak w przypadku art. 4.8 i 4.9, należy zastosować w naszej ocenie pewne odstępstwa:

10.3 niewypełnienie obowiązków określonych w art. ust. 1 i 2 jest uzasadnione, jeżeli zostało spowodowane przez:

- a) siłę wyższą;*
- b) zjawiska ekstremalne;*
- c) gradacje owadów lub inne czynniki biotyczne wpływające na stabilność lasów;*
- d) nieuniknione przekształcenia siedlisk spowodowane bezpośrednio przez zmianę klimatu lub*
- e) przedsięwzięcie, które nie będzie oddziaływać negatywnie na środowisko”,*

lub dodanie do wyliczenia w art. 4.8, 4.9 również odstępstwa „*gradacje owadów lub inne czynniki biotyczne wpływające na stabilność lasów*”

Martwe drewno stojące i leżące

Podstawowy cel opiera się na zwiększeniu średniej krajowej objętości martwego drewna we wszystkich lasach. Ponieważ nie określono zadowalającego poziomu, tekst zakłada stale rosnącą ilość martwego drewna, co może budzić wątpliwości. Tymczasem w wielu przypadkach nie ilość w m³/ha, a ciągłość występowania martwego drewna ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia odpowiedniego siedliska dla organizmów zależnych od martwego drewna. Ponadto najskuteczniejszą strategią zwiększenia siedlisk dla gatunków zależnych od martwego drewna mogłoby być skoncentrowanie zasobów martwego drewna na terenach, które zapewniają najlepsze perspektywy ich ochrony. Ponadto dla Polski niezrozumiała jest kwestia rozdzielania informacji o martwym drewnie na drewno martwe stojące i leżące.

Udział lasów różnowiekowych

W opinii PL zaproponowany wskaźnik udziału lasów różnowiekowych wydaje się nie uwzględniać, że część ekosystemów leśnych w sposób naturalny kształtuje układ różnowiekowy, są to m.in. lasy na ubogich siedliskach, lasy wysokogórskie, część lasów bukowych. Dlatego w opinii PL wskaźnik ten nie jest możliwy do realizacji

Łączność leśna (*forest connectivity*)

Podane źródło w załączniku VI

(<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118594>) zawiera metodyki określania FAD: *Forest Area Density* – wskaźnik zagęszczenia powierzchni leśnej, a nie łączności leśnej.

Łączność lasów definiowana w zał. VI jako stopień zagęszczenia obszarów pokrytych lasami wydaje się być niewłaściwą definicją. Łączność to pojęcie ekologiczne związane z gatunkami i grupami gatunków w skali przestrzennej (krajobrazowej), od bardzo dużych skal (do setek kilometrów) do poziomu mikro (dziesiątki metrów). Łączność powinna być definiowana i analizowana w sposób naukowy. Np. łączność ekologiczna (*ecological connectivity*) może być zdefiniowana jako stopień powiązania pomiędzy różnymi środowiskami przyrodniczymi występującymi w obrębie krajobrazu, pod względem ich składników, rozmieszczenia przestrzennego i funkcji ekologicznych (źródło:

<https://ecologicalconnectivity.com/connectivite>); łączność krajobrazowa - miara stopnia, w jakim dany krajobraz pozwala na swobodne przemieszczanie się zwierząt i innych organizmów (źródło: UNEP 2019 <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/27541>). Dlatego uważamy, że proponowany wskaźnik Forest Area Density na poziomie lokalnym (pixel=ha) nie nadaje się do pomiaru łączności.

Wskaźnik liczebności pospolitych ptaków leśnych

W Polsce różnorodność gatunkowa ptaków leśnych jest na wysokim poziomie, a wskaźnik osiąga od lat trendy wzrostowe. Trzeba jednak pamiętać, że nie będzie on wzrastał w nieskończoność. Może dojść do sytuacji, w której po uzyskaniu maksymalnych możliwości wzrostowych, na skutek czynników klimatycznych, część gatunków zacznie zmniejszać liczebność. Natomiast w krajach, w których gatunków leśnych jest niewiele, a populacje leśne przy poprawie jakości siedlisk mają znaczny potencjał wzrostowy, wskaźnik wystrzeli w górę. Porównując kraje między sobą, kraje pomimo obiektywnie lepszej sytuacji wypadną słabiej.

Inną kwestią jest metodyka wyliczania wskaźnika ptaków leśnych. W Polsce, podobnie jak w innych krajach UE wskaźnik jest wyliczany w następujący sposób – mamy rozsiane powierzchnie próbne, na których co roku monitorowane są ptaki. Przyjęto, że 34 gatunków zaliczanych jest do koszyka tzw. ptaków leśnych (są uznawane za leśne). Powierzchnie są rozmieszczone zarówno w lasach, jak i na łąkach, polach, cmentarzach, w miastach itd. Czyli otrzymujemy wyniki zbierane zarówno z powierzchni leśnych jak i pozostałych. Nie obrazują one więc sytuacji panującej w lasach, a w Polsce. Może wystąpić sytuacja w której pewien gatunek zacznie się źle miewać w miastach i śródpolnych zagajnikach co sprawi, że cały wskaźnik zacznie spadać (mimo, że w lasach sytuacja będzie pozytywna i stabilna). W tym przypadku należy zaproponować modyfikację/opracowanie wskaźnika ptaków leśnych, który dokładnie odzwierciedlałby sytuację panującą w lasach, bądź rozważyć jego usunięcie.

Zasoby węgla organicznego

Na chwilę obecną realizacja monitoringu wskaźnika „zasoby węgla organicznego” na dużą skalę jest bardzo kosztowna, ponieważ zasobność jest bardzo zróżnicowana i zależna od siedlisk. Zaleca się usunięcie tego wskaźnika, ponieważ jego ocena może wprowadzić do błędnych wniosków. Wskaźnik w opinii PL nie koresponduje z celami odbudowy wskazanymi w projekcie rozporządzenia.

Rozdział V

Przekazane uprawnienia i procedura komitetowa

1. Polska sprzeciwia się powierzeniu Komisji uprawnień do wydania aktów wykonawczych określających typy siedlisk, gatunków morskich, wskaźników różnorodności biologicznej dla ekosystemów rolniczych, wskaźników pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego, wskaźników różnorodności biologicznej dotyczące ekosystemów leśnych. To właśnie treść ujęta w załącznikach określających powyższe determinuje zakres objęty rozporządzeniem. Należy dążyć do tego, aby zakres ten był uzgodniony przed wejściem w życie rozporządzenia.
 2. Komisja może zmieniać akty delegowane na podstawie najnowszych dowodów naukowych. Polska zwraca uwagę, że pojęcie „najnowszych dowodów naukowych” jest nieostre – nie wiadomo bowiem kto będzie oceniał i na jakiej podstawie, że te dowody są wiarygodne i wystarczające.
-

Courtesy translation

In principle Poland supports the need to restore natural resources of Europe, pointing to the need to develop a feasible legal framework and to ensure adequate funding (in particular through the creation of an appropriate dedicated fund). Detailed comments on chapters II and V are provided below.

Restoration of terrestrial, coastal and freshwater ecosystems:

Article 4.

1. Poland would like to start a discussion on focusing the proposed project on larger ecosystem units instead of referring to top-down/authoritatively selected habitat types (Article 4(1)) (which, according to the proposed provisions of Article 19, could be amended by delegated acts adopted by the Commission). The above approach would allow Member States to carry out actions that would be more suited to local, regional and national needs and would allow for an umbrella effect.
2. Ecosystems include entire ecological systems, which include the living and non-living parts of a certain area of the natural environment. Actions aimed at improving the conservation status of individual habitat types, without an ecosystem context, by arbitrarily improving selected indicators (often different in different countries) may not contribute to the real improvement of the state of the EU's natural resources.
3. As regards maintenance of the approach of focusing on the conservation of individual habitats, the reference point for natural habitats (conservation status and their area) should be clarified. The regulation does not indicate the starting point – should it be the results of the reporting under Article 17 for the years 2013-2018?
4. Poland proposes to remove paragraph 2, which refers to the restoration of habitat types listed in Annex 1 in areas not covered by those habitat types.
5. It should be pointed out that currently, according to the methodology for assessing the condition of habitats, if at least one of the indicators is assessed as U2, the overall assessment of the habitat will obtain a U2 level, even if the rest of the indicators are FV – so there is an underestimation of habitat assessments and it can lead to wrong conclusions. Poland also draws attention to the lack of a uniform way of conducting assessment on the EU scale (different indicators in different countries and different ways of assessing the condition).
6. With regard to paragraph 4, the statement that the habitats of unknown condition shall be considered as not in good condition is incomprehensible. For example, almost 30% of forest habitat types are of unknown condition in the EU, which does not mean that their conservation status is unfavorable.
7. Based on the overarching objective of the proposed regulation, in accordance with paragraph 5, as regards ecosystem restoration measures, actions should include improving connectivity between ecosystems as a whole, without relying selectively on the habitat types from Annex I.
8. With regard to paragraph 6, Poland proposes that the provision relating to the condition of areas under restoration measures should concern improvement to good status in the context of the ecosystem area as a whole and not as individual habitats.
9. Poland proposes to include the provision from paragraph 7 in paragraph 6, but with a note that Member States will make every effort to ensure that the condition of the areas (under restoration measures) does not deteriorate. It is not possible to ensure that the

condition does not deteriorate due to various factors affecting these areas (including those that are beyond the scope of Member States' action).

10. The system of derogations adopted in Article 4(8) and (9) does not take into account the succession processes and the natural transition of some natural habitat type into another. Natural changes occurring in habitats do not take place from good condition of one habitat type to good condition of another habitat type. During the transitional period (which may last for decades), the condition of natural habitats may deteriorate, which should be an acceptable situation. The lack of suitable conditions for habitat development, which consequently results in the lack of habitat or its limited development, should not be treated as a failure to comply with obligations.
11. In the derogation provisions (art. 4 section 8 and 9) national security should be considered. In the current geopolitical situation, for example, hostile actions by third countries may directly damage the natural qualities of some areas.
12. It is also appropriate to clarify the term "force majeure" as well as "unavoidable habitat transformations which are directly caused by climate change" (Article 4(8), Article 5 (8)(9)).
13. We have a limited pool of available space (agricultural, forestry, green, urban areas). In particular, priority objectives include energy security, food security, combating climate change and nature conservation, and more recently – expansion of renewable energy generation capacity. Member States may have to choose between these priorities.

Restoration of marine ecosystems:

Article 5.

1. For most marine habitat types, the concept of good status, related to the definition of the parameter "structure and functions", is unknown.
2. In accordance with paragraph 4 of Article 5, if the status of habitat types listed in Annex I is in unknown condition, it shall be considered as not in good condition, which in practice seems to mean that restoration would have to be applied to the whole area of each habitat type. A similar problem would be created by restoration targets related to the achievement of a "favourable reference area", which is also not defined for marine habitat types.
3. It needs to be clarified how the achievement of good, non-deteriorating condition of marine ecosystems is compatible with the regulations and objectives, given that the Common Fisheries Policy applies?
4. The target to achieve restoration of 20% of marine ecosystems is set at the EU level. It should be clarified how a satisfactory level will be defined for each country. It should be noted that some Member States will have to deal with implementation of more tasks / objectives of the Restoration Law due to their biogeographical location.
5. In the provisions of this regulation there is no reference to Directive 2014/89/EU, nor to the maritime spatial plan. How does the proposal for a regulation on nature restoration relate to Directive 2014/89/EU establishing a framework for maritime spatial planning?
6. Introduction of restoration measures will require Member States to actively restore ecosystems, which can be very costly and difficult to implement. In the case of marine ecosystems, provisions should be formulated in a way that Member States should rather take action to reduce anthropogenic pressure/change in the use of the area/ introduction

of environmentally-friendly solutions while using the area, in order to eliminate or reduce factors that prevent natural restoration of marine ecosystems.

Restoration of urban ecosystems:

Article 6.

1. It is debatable to adopt only one year (2021) as a reference year.
2. The targets set out in paragraph 1 for ensuring no net loss of green urban spaces and urban tree canopy cover should be considered as an approach that simplifies the relationship between the condition of the urban ecosystem, the ecosystem services it provides and the diversity of European cities in terms of their structure, spatial organisation, functions or management. Many important characteristics of the ecosystem have been omitted, e.g. the quality of urban green spaces, their type and degree of human transformation, their distribution and ecological corridors passing through urban infrastructure. Adoption of the regulation in its present form may not translate into real restoration of natural resources in cities, increasing resilience of urban ecosystems, as well as shaping them in such a way that they perform mitigation and adaptation functions.
3. The target set for urban areas seems relatively unambitious in relation to the targets for other types of ecosystems, e.g. agricultural or forestry. Considering the urgent need to adapt to the progressing climate change and the very important role of biologically active areas in urbanized areas, it is surprising that the provisions related to green areas in cities were treated in the project in a laconic way (in particular in relation to rainwater retention and green-blue infrastructure).
4. With regard to paragraph 2, we propose to specify which cities do not need to increase the total national area of urban green spaces by 5%, e.g. those that have at least 40% of such areas. According to the 2016 research of the Supreme Audit Office, green areas constitute from 10% to 48% of the city area in selected cities in Poland.
5. The wording of paragraph 2: “a net gain of urban green space that is integrated into existing and new buildings and infrastructure developments, including through renovations and renewals, in all cities and in towns and suburbs” is also questionable. It has not been clearly and precisely defined what this integration should entail, what forms it should take. This opens up room for interpretation of how it should be ensured by the Member States.
6. It is unclear whether the target of no net loss of urban green areas and urban tree canopy cover applies to each city separately or whether it is a cumulative score for all cities in a Member State.
7. Poland points out to the non-equivalence of urban green spaces. Urban parks or wastelands have greater natural value than green roofs and walls, which are worth promoting, but in addition to and not instead of more "high-value" ecosystems.
8. This article should also include a provision on the promotion of native species in planning activities aimed at increasing green areas in cities.
9. The provisions of Article 6 raise additional questions:
 - a. how the urban green areas will be determined as of 2021 as a reference point for 2030;

- b. will the determination of urban green area for 2030 be based on national indicators or on satellite imaging (Copernicus);
- c. will the Normalized Difference Vegetation Index (NDVI) be used to determine the quality of urban green areas? If so, what NDVI value will be taken as a threshold?;
- d. how to understand the integration of green areas in existing and new buildings as well as infrastructure development .

Restoration of the natural connectivity of rivers and natural functions of the related floodplains:

Article 7.

1. In Article 7, paragraph 1, it is advisable to use the nomenclature resulting from Directive 2000/60/EC (Water Framework Directive) while using concepts relating to water management (e.g. river, watercourse, surface water). The concept of 'barrier' should be clarified in the context of longitudinal and lateral connectivity of surface waters. Criteria for considering a section of watercourse as a free-flowing river are also not clear.
2. There is no explanation on how restoring 25 000 km of rivers into free-flowing rivers in the European Union will be divided between the Member States.
3. Article 7 (2) indicates that Member States shall remove these barriers that are no longer needed for renewable energy generation, inland navigation, water supply or other uses. There is no reference to newly emerging structures/barriers. How should this be understood?

Restoration of pollinator populations:

Article 8

1. With regard to Article 8 (1), Poland points out that it isn't possible to guarantee a reversal of pollinator populations decline and achievement and maintenance of an increasing trend of pollinator populations to satisfactory levels, based on the planned conservation measures. The provision should concern only the guarantee of placing restoration measures in designated areas, aiming at achieving the assumed goal.
2. With regard to paragraphs 1 of Articles 8, 9 and 10, Poland points out to the lack of a framework for setting a satisfactory level.
3. The methods of monitoring pollinators referred to in Article 8(2) shall be defined by implementing acts. Poland believes that the Member States should have a real influence on the selection of these methods.
4. Poland considers that the indicators set out in Article 8(3) (standardised approach for collecting annual data on the abundance and diversity of pollinator species and for assessing pollinator population trends) should be diverse and based on the local spectrum of the Member States' species. The annual analysis of pollinator data will be very resource-intensive.
5. Poland proposes to introduce an integrated indicator for pollinator populations.
6. We propose to clarify that this article is about pollinating insects and not "pollinators", i.e. other invertebrates (e.g. arachnids).

Restoration of agricultural ecosystems:
Article 9

1. As in Article 8(1), with regard to Article 9(2) and Article 10(2), Member States commit to carrying out conservation measures in the designated areas and not to achieve an upward trend in the indicators set out in Annexes IV and VI.
2. Poland expresses doubts about the validity of the grassland butterfly index. In the case of grassland, a significant increase in butterfly populations may be unattainable and lead to misjudgment of agricultural biodiversity.
3. With regard to Article 9 (2), Poland notes that due to the complexity of the factors shaping butterfly populations, taking extensive conservation measures that interfere with the agricultural production capacity does not guarantee the achievement of the assumed goal.
4. The indicators: stock of organic carbon in cropland mineral soils from Article 9(2b) and stock of organic carbon of forest ecosystems from Article 10(2f) raise doubts. Further consideration should be given to the proposed monitoring frequency and whether monitoring every three years is justified. Increasing the stock of organic carbon in soils is a very slow process. In the face of global warming, a constant increase of carbon in soils is unlikely. Assessment of the carbon content in Poland has not shown a statistically significant increase over the period of 20 years. Poland believes that soil monitoring every 5 years would be sufficient.
5. The way of defining share of agricultural land with high-diversity landscape features (Article 9(2)(c)) requires further discussion. The diversity of the landscape and biodiversity is influenced by presence of groups of trees, shrubs and various types of wastelands in the rural landscape. In Polish conditions, landscape elements of high biodiversity on agricultural land may also correspond to the land featured in the register of land and buildings as wooded and shrubby areas on the land or wooded and shrubby areas located on permanent pastures and permanent meadows. Consideration should be given to how to develop the existing method of defining landscape features in order to be able to reflect more fully on the situation in individual countries.
6. Poland points out that the obligation of Member States to achieve certain levels of bird restoration, included in Article 9(3), in practice means a need to undertake very wide-ranging conservation measures interfering with the possibilities for agricultural production, and even if such measures are taken, the effect is highly uncertain due to the complexity of the factors shaping these populations.
7. Change of the FBI index to =100 should not be introduced on the first day of the month following 12 months after the date of entry into force of the Regulation (Article 9). This change does not motivate to increase efforts to protect bird species of the agricultural landscape. The current index of =100 was established in 2000 and provides reliable information about the trends in the size of individual populations only after 20 years. Poland proposes to keep 2000 as the base year and adjust the targets for 2030, 2040 and 2050 in accordance with Article 9(3)(a) and (b). It would be advisable to harmonise the approach to this indicator in all Member States.
8. Poland points out that there is a high risk that it will not be possible to calculate the starting value of the FBI index within the time limit compatible with the current wording of this provision. It should be noted that the FBI index is calculated after the end of the breeding season of the species selected for each Member State. The process of collecting

and introducing raw data, and then developing it and calculating the FBI value takes another few months.

9. With regard to rewetting of peatlands, it is problematic to ensure sufficient amounts of water, which may be lacking if we take into account climate change, poor condition of drainage systems and seasonal shortages of water in watercourses. Peatland ecosystems formed under climatic and hydrological conditions that were different from the current conditions. Their secondary bogging would have to be preceded by a radical reconstruction of drainage and river systems on a large scale, but still without any certainty of success in the face of intensifying droughts. It should also be noted that bringing the wetland ecosystem to its pre-dehydration baseline is impossible due to the altered chemistry of the habitat. The time needed to restore peatlands is also a problem.
10. It should be emphasized that apart from the environmental aspect, the restoration of peatlands is extremely difficult to implement as these areas, converted into agricultural land, are the property of farmers and serve productive purposes. Their rehydration means a loss of agricultural use. It should also be noted that they have been significantly transformed and have often been subject to decay.

Restoration of forest ecosystems:

General comments:

Forest habitats condition depends not only on human activity, but is also related to changes in the growth conditions and requirements of individual species. Environmental conditions, including climate, are not, as previously assumed, more or less constant. We are going through a progressing climate change, demonstrated by such phenomena as changes in air temperature, water availability, increase in the intensity of extreme events.

All this affects the state of preservation of forest habitats and their species, and is one of the factors initiating biodiversity decline. The ambitious goal of restoring forest ecosystems to "good condition", in view of the incomplete identification of their condition and in a situation of rapidly changing habitat and climatic conditions, is questionable. The justification for the draft regulation does not specify why and on what basis specific timeframes and targets for implementation were adopted. In the case of forest ecosystems, due to their specificity and the multiplicity of ecological processes and abiotic factors affecting their condition, it is uncertain whether the proposed actions (measures) will actually lead to restoration to "good condition". It will be possible to evaluate the effectiveness of the proposed measures after a few decades, not in a few or several years.

The draft regulation proposes that habitat types should be protected first by Habitats Directive. However, when it comes to habitat types or ecosystems not included in the directive, a problem arises, because so far it has not been defined what good condition means for forest ecosystems, for example. The draft regulation makes an optimistic assumption that legally binding targets adopted by member states to restore and recover areas of habitat types and species covered by the Habitats and Birds Directives, and forest ecosystems in general (Article 10), will lead to a reverse of this trend in the coming decades. Achieving the goals of the draft regulation, i.e. taking effective measures to restore the good condition of ecosystems on such a large scale and in such a short timeframe seems unrealistic. To date, there has been no assessment of the condition of forest ecosystems, which means that the scale of actual (EU-wide) restoration needs is not yet recognized. Habitat types and forest ecosystems from outside of the Habitats Directive will also need to be assessed on the basis of objective criteria and indicators, and these are currently not formulated. Establishing a new methodology for assessing the status of forest habitats and ecosystems is another difficult task facing member states.

General comments on Article 4

This article proposes a schematic approach to ecosystem restoration, or rather, to Annex I habitat types and species habitats. In our view, this approach is unrealistic. In our opinion, the percentages of the areas on which Member States will be obliged to take action by 2030 and then 2050 in the context of forest ecosystems, as proposed in Article 4, seem very ambitious, and there is a real risk that Member States will not be able to meet them. Targets and obligations for restoring forest ecosystems have been set by the EC without first assessing the overall state of these ecosystems and the actual need for restoration. This means that the area to be restored could cover millions of hectares across the EU, requiring significant human resources and restoration costs of billions of euros to be covered by sources that have not yet been clearly identified. This creates considerable uncertainty about the prospects for implementing the new legislation.

In the meeting on 8 September, the Commission pointed out that the Habitats Directive and the draft regulation should be considered as two separate systems related to biodiversity management, and management in Natura 2000 areas should not change. In PL's view, for a biodiversity management system to be effective it must be cohesive and transparent. Currently, the proposed provisions, in PL's opinion, do not provide such assurance.

Article 10

Article 10 (1)

The obligation to put in place restoration measures necessary to enhance biodiversity of forest ecosystems applies to all forests/forest ecosystems in each member state. In Poland, it applies to 9 million hectares, so 30% of the country's area. We note that in this paragraph there is no reference to the owner of the land on which forest ecosystems are located, but there is a task obliging member states to increase biodiversity of forest ecosystems. Therefore, it is reasonable to obtain answers to the follow questions:

1. will this paragraph apply only to state-owned land, or also to privately-owned land?
2. could the EC clarify how it sees implementation of this obligation by member states in practical terms, whether the level of ambition will vary, depending on the form of forest ownership (state forests vs. private forests)?
3. how does the EC intend to determine whether the measures taken are sufficient to increase biodiversity of forest ecosystems on a national scale? EU as a whole?

Article 10 (2)

It is necessary to discuss on the indicators proposed by the European Commission in the field of forest ecosystems. Indicators should assess forest biodiversity, be available, measurable, and reliably assessable and verifiable. On the basis of such indicators, it will be possible to assess the condition of forest ecosystems. In addition, existing proven methodologies and definitions should be taken into account when setting indicators and their associated thresholds. This will help to avoid high monitoring burdens and incorrect estimates. The draft regulation obliges member states to achieve a constantly improving trend at the national level in relation to the seven proposed indicators. Therefore, it is necessary to answer the following questions:

1. On what basis did the European Commission select the proposed indicators?
2. If a satisfactory level of a selected indicator is determined on a national scale, will state-owned forests have to "compensate" and make up for private forests in order to meet obligations (if in private forests it is not possible to get closer to our targets)?

Some of the indicators raise questions on how they are measured. It is also not precisely defined what is an "increasing trend" and "satisfactory levels". The proposed wording of Art. 10 paragraph 2 also means that each type of forest ecosystem must have a "satisfactory level" of a given indicator, which places an obligation on the Member States to do an enormous amount of work in a very short time. In our opinion, the proposed indicators are inadequate to maintain and increase biodiversity and resilience of forest ecosystems. According to these indicators, also tree stands composed of alien species, e.g. ash-leaved maple, robinia, red oak, black cherry, will be forests of high natural value, as long as they are of uneven-aged structure and rich in dead wood. A significant omission in the list of forest ecosystem indicators is the lack of tree growth and forest health and viability, especially nativeness of species and compatibility of tree stands with habitat. They are crucial for the naturalness of forests, their high resilience and their ability to mitigate the effects of climate change. Healthy tree growth allows for the maintenance of high leaf litter production and carbon dioxide absorption in the soil along with carbon sequestration in tree biomass. Forest health and vitality are essential to maintain forest ecosystems so that they do not deteriorate and thus to anticipate the need for their restoration. Preventing forest dieback is always more cost-effective than restoring it. Therefore, in PL's opinion, there is a justified concern that it will not be possible to achieve an increasing trend at the national level for each of the above-mentioned indicators in forest ecosystems.

We propose adding paragraph 10.3 after Article 10.2, in which, as in the case of Article 4.8 and 4.9, some derogations should apply:

“10.3 The non-fulfilment of the obligations set out in paragraphs 1 and 2 is justified if caused by:

- (a) force majeure;
- (b) extreme events;
- (c) insect gradations or other biotic factors affecting forest stability;
- (d) unavoidable habitat transformations which are directly caused by climate change; or
- (e) a project which will not have a negative impact on the environment”

or also adding to the enumeration in Article 4.8, 4.9 the following derogation: *"insect outbreaks or other biotic factors affecting forest stability"*.

Standing and lying deadwood

The primary goal is to increase the national average volume of deadwood in all forests. As the satisfactory level has not been set, the text assumes a constantly increasing amount of deadwood, which may be questionable. Meanwhile, in many cases it is not the amount of m³/ha, but the continuity of the occurrence of deadwood that is of key importance to ensure an adequate habitat for organisms dependent on deadwood. In addition, the most effective habitat enhancement strategy for species dependent on deadwood could be to concentrate the deadwood stock in areas that offer the best prospects for their conservation. For Poland, it is incomprehensible to separate information about deadwood into standing and lying deadwood.

Share of forests with uneven-aged structure

In the opinion of PL, the proposed indicator - the share of forests of uneven-aged structure - does not seem to take into account that some forest ecosystems naturally form even-aged structure, for example forests in poor habitats, alpine forests, some beech forests. Therefore, in PL's opinion, this indicator is not feasible.

Forest connectivity

The source given in Annex VI (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118594>) contains the methodologies for determining FAD: Forest Area Density, not forest connectivity. The connectivity of forests defined in Annex VI as the degree of density of areas covered by forests seems to be an inappropriate definition. Connectivity is an ecological concept related to species and species groups on a spatial (landscape) scale, from very large scales (up to hundreds of kilometers) to the micro level (tens of meters). Connectivity should be defined and analyzed in a scientific manner. For example, ecological connectivity can be defined as the degree of connection between the different natural environments within a landscape in terms of their components, spatial distribution and ecological functions (source: <https://ecologicalconnectivity.com/connectivite>); landscape connectivity - a measure of the degree to which a given landscape allows free movement of animals and other organisms (source: UNEP 2019 <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/27541>). Therefore, in our opinion, the proposed Forest Area Density indicator at local level (pixel = ha) is not suitable for measuring connectivity.

Index of the abundance of common forest birds

In Poland, species diversity of forest birds is at a high level, and the index has been growing for years. However, it must be remembered that it will not grow infinitely. There may be a situation when, after obtaining the maximum growth potential, due to climatic factors, some species will start to decrease in numbers. On the other hand, in countries where there are not many forest species and where forest populations have significant growth potential when improving the quality of habitats, the index will increase significantly. When comparing countries with each other, some countries, despite the objectively better situation, could perform worse.

Another issue is the methodology of calculating the forest bird index. In Poland, as in other EU countries, the indicator is calculated as follows - we have scattered sample plots where birds are monitored every year. It was assumed that 34 species are included in the group of the so-called forest birds (they are considered forest birds). The plots are located both in forests and in meadows, fields, cemeteries, cities, etc. This means that we get results collected from both forest areas and other areas. Therefore, they don't illustrate the situation in forests, but in Poland. There may be a situation in which a certain species starts to be worse off in some areas (i.e. in the cities, mid-field groves), which will cause the entire index to decline (although the situation in forests will be positive and stable). In this case, a modification / development of the forest bird index should be proposed in order to accurately reflect the situation in forests, or its removal should be considered.

Stock of organic carbon

At the moment, the implementation of large-scale monitoring of the "stock of organic carbon" indicator is very expensive, because abundance is very diverse and depends on habitats. It is recommended to delete this indicator, as its evaluation may lead to incorrect conclusions. In the opinion of PL, the indicator does not correspond to the restoration objectives indicated in the draft regulation.

Chapter V

DELEGATED POWERS AND COMMITTEE PROCEDURE

1. Poland opposes the conferral of implementing acts on the Commission with regard to defining habitat types, marine species, biodiversity indicators for agricultural

ecosystems, indicators of common birds of the agricultural landscape, biodiversity indicators for forest ecosystems. It is the content included in the annexes specifying the above that determines the scope covered by the regulation. Efforts should be made to agree on this scope before the regulation enters into force.

2. According to the draft regulation, the Commission may amend delegated acts on the basis of the latest scientific evidence. Poland points out that the concept of "latest scientific evidence" is blurry – it is not known who will assess and on what basis that this evidence is reliable and sufficient.